

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.18, november 2021

Indledningen er redigeret af Vibeke A. Pedersen og Steen Tullberg

Tilsyn ved cand.mag. Peter Springborg

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Nyt Bjarkemaal”

ved Jon Tafdrup

Indhold

- 1 Det oldnordiske Bjarkemål
- 2 Grundtvigs tidligere Bjarkemål
- 3 De historiske omstændigheder og Grundtvigs stilling
- 4 Digtet
- 5 Efterliv
- 6 Anvendt litteratur

1 Det oldnordiske Bjarkemål

“Nyt Bjarkemaal” med førstelinjen “Hørt jeg har en lille Fugl” blev trykt første gang i den nationalliberale avis *Fædrelandet*, lørdag den 3. juli 1858. Det består af 13 regelmæssige strofer med otte verslinjer og fast rimmønster.

Bjarkemålet er oprindeligt et oldnordisk heltedigt, der skildrer den danske konge Rolf Krakes endeligt i Lejre. Den svenske Hjarvard, der er Rolfs lyd-konge, overrumpler med list kongen og hans fordrukne mænd, mens de sover. Oprindelsen er skildret som en dialog mellem to af Rolfs mænd, Hjalte og Bødvar Bjarke, hvor den sidste har givet navn til digtet. Kun et par strofer af digtet er bevaret i dets norrøne form hos Snorre i *Olav den Helliges Saga*, mens en omdigtet latinsk version på 298 heksametre kendes hos Saxo (bog 2, kapitel 7). Denne version er affattet på grundlag af et kortere dansk digt, som mange, noterer Saxo, i samtiden kunne citere efter hukommelsen (Saxo 2.8.1, jf. Saxo 2005, bind 1, s. 189).

Bjarkemålet har spillet en stor rolle i den danske nationale vækkelse, særligt indledningen, hvor Hjalte befaler Bjarke at vågne, væbne og gøre sig klar til kamp. Det

er samme centrale motiv, Grundtvig benytter i “Nyt Bjarkemaal”.

2 Grundtvigs tidligere Bjarkemål

Grundtvig havde to gange tidligere offentliggjort egne ‘Bjarkemål’. Første gang i 1817, hvor digtet “Bjarkemaalets Efterklang” med den velkendte førstelinje, “Soel er oppe” tryktes i tredje bind af *Danne-Virke*. Dette digt tilhører den særlige grundtvigske genre ‘efterklang’, som opstod omkring 1815, og som består af refleksioner over egne fordanskninger eller gendigtninger af ældre værker (Toldberg 1945, s. 77; [se indledningen til digtet i Grundtvigs Værker her](#)). I denne tid var Grundtvig bl.a. også i gang med sin store oversættelse af Saxo, der kom i årene 1818-1823.

I 1849 trykker Grundtvig digtet “Nydansk Bjarkemaal” i andet bind af sit tidsskrift *Danskeren*. Anledningen kan sammenlignes med nærværende digt fra 1858. “Nydansk Bjarkemaal” er skrevet under 1. Slesvigske Krig (Treårskrigen), og kan opfattes som et kampråb, der skal indgyde mod og styrke moralen blandt danskerne med det faste omkvæd: “Op at ride før Dag Danmarks Lykke imøde!” (Grundtvig 1849, s. 273-275).

3 De historiske omstændigheder og Grundtvigs stilling

Afslutningen på Treårskrigen i 1851 skabte ikke en varig løsning på spørgsmålet om hertugdømmernes status i helstaten Danmark. Igennem årtiet vedblev spørgsmålet at nage, og en ny krig mod tyskerne var overhængende i begyndelsen af 1858 (Glenthøj 2014, s. 279). Samtidig var en skandinavisk union, et forbund mellem Danmark og Sverige-Norge, et reelt samtaleemne både inden for rigets grænser og blandt stormagterne i Europa (s. 272). For Grundtvig selv var tiden mellem de to slesvigske krige en stor politisk skuffelse (Lundgreen-Nielsen 1992, s. 129). Som bolværk mod tysk indflydelse i Danmark og det tyske sprogs ligestilling med dansk i Rigsdagen arbejdede han for etableringen af Den Danske Forening, der eksisterede 1853-1856 (Lundgreen-Nielsen 1992, s. 130 og 138). Samtidig blev foreningens ugeskrift, *Dannebrog*, grundlagt med Grundtvig som medudgiver og bidragsyder (Lundgreen-Nielsen 1992, s. 133 f.). I *Dannebrog*, den 13. juli 1855, udtrykker han sit synspunkt om et højnordisk forbund. Han anså det for en europæisk nødvendighed, at “faae en Mur paa det rette Sted baade mod *Russiske* og *Tyske* Overgreb” (Grundtvig 1855, sp. [8]). Et forenet Norden, også i åndelig henseende, var i øvrigt et gammelt spørgsmål for Grundtvig, som han første gang offentligt havde ytret sig om i 1810 (Grundtvig 1810).

4 Digtet

I “Nyt Bjarkemaal” adresseres Danmark eller danskerne ikke; landet og befolkningen er slet ikke nævnt. Vækkelsesråbet retter sig i stedet mod “Alt, som vaagne kan / Langs med Sund og Belt og Strand, / Midt i Skove tætte, / Trindt paa Fjeld og Slette!” (strofe 3), som i højere grad er en beskrivelse af et panskandinavisk landskab end det flade danske. Det formuleres direkte i digtets afsluttende verslinjer. Vi, “Fra *Haloges* Birke / Ned til *Dannevirke!*” (strofe 13), fra det nordligste Norge (Halogeland) til

Danmarks sydligste grænse, skal stå sammen mod det onde.

Digtet bebuder lyse tider i Norden. I første strofe meldes om en lille fugl, der har kvidret om solens tiltagende styrke, et varsel om et 'gyldenår'. Under anråbelse af skikkelser fra den nordiske mytologi søger digteren at vække "*Liv og Levelyst*" (strofe 5), og det betones, at "*Fremtids Løsen*" er dåd og virksomhed (strofe 7). Der kaldes på gerning fra Nordens folk, som er "Helte-Sæd af Gude-Æt" (strofe 8).

Det, som venter, er en "Fimbul-Sommer", hvor "Druerne fra Norden" (strofe 9) vil rulle som "Guldæg" rundt på Jorden (strofe 10). Med billedet af nordboerne som fugle og blomster (strofe 11 og 12) afstedkommer denne lange sommer et tættere sammenhold: "Mærkes godt det kan derpaa / At hinanden de forstaae / Født har Fimbul-Sommer / Klare Rosenblommer" (strofe 12). Sidste strofe indledes med en sidste anråbelse, der lægger vægt på det særligt nordiske: "Vaagner brat i Nordens Aand / Brødre klippefaste!".

5 Efterliv

Det er blevet anført, at Grundtvigs håb om et forenet 'Højnorden' og den nordiske ånds gennembrud forekom ham fjernere i hans alderdom end tidligere, men at han aldrig tvivlede på, at det ville ske. "Nyt Bjarkemaal" er blot ét af flere eksempler, hvor Grundtvig i sine sene år udtrykker sine visioner for et nordisk fællesskab (Albeck 1942, s. 97).

Krigen mod tyskerne kom først i begyndelsen af 1864 – og den blev kæmpet uden nordisk hjælp til Danmark. En udvidet og ændret version af Grundtvigs digt blev trykt som første indlæg på forsiden af *Fædrelandet*, den 8. juli 1864, under titlen "Det ny Bjarkemaal". Danmark var på dette tidspunkt decimeret betydeligt, og tyskerne havde frit spil i Jylland. I avisen kan man i forlængelse af digtet læse, at den nationalliberale regering med Monrad i spidsen samme dag havde indgivet sin afskedsbegæring til kongen, efter at tyskerne havde erobret Als den 29. juni (*Fædrelandet*, den 8. juli 1864, sp. [2-3]).

6 Anvendt litteratur

- Albeck, Gustav (1942) *Grundtvig og Norden*. København.
- *Fædrelandet*, nr. 156, 8. juli 1864, udg. J.F. Giødwad & Carl Ploug. København.
- Glenthøj, Rasmus (2014) *1864. Sønner af de Slagne*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1810) *Er Nordens Forening ønskelig? Et Ord til det svenske Folk*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1817) "Bjarkemaalets Efterklang" i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, bind 3, s. 91-94. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1849) "Nydansk Bjarkemaal" i *Danskeren, et Ugeblad*,

bind 2, nr. 18, s. 273-275 .

- Grundtvig, N.F.S. (1855) “Valgdagen i Kjerteminde (1855. Juni 21)” i *Dannebrog*, nr. 28, 13. juli, sp. [3-8], udg. C.J. Brandt. København.
- Grundtvig, N.F.S (1864) “Det ny Bjarkemaal” i *Fædrelandet*, udg. J.F. Giødwad & Carl Ploug, nr. 156, 8. juli 1864. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1992) “Grundtvig og danskhed” i *Dansk Identitetshistorie*, bind 3, s. 9-187. København.
- Saxo Grammaticus (2005) *Gesta Danorum*, udg. Karsten Friis-Jensen & Peter Zeeberg, bind 1-2. København.
- Toldberg, Helge (1945) “Oplevelsens betydning i Grundtvigs poesi” i *Orbis Litterarum*, bind 3, s. 59-107. København.